

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	466
Land:	Irak
Kilde:	Landinfo.
Titel:	Temanotat. Irak udenom KRG-provinsene: Myndighetsbeskyttelse fra politiet.
Udgivet:	14. januar 2010
Optaget på baggrundsmaterialet:	25. januar 2010

Temanotat

**Irak utenom KRG-provinsene:
Myndighetsbeskyttelse fra politiet**

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Irak utenom KRG-provinsene: Myndighetsbeskyttelse fra politiet**

SUMMARY

The report is based partly on meetings with sources in Amman, Jordan in October-November 2009, and partly on openly accessible sources.

In recent years, the Iraqi police forces have cooperated with the United Nations and various countries in order to develop in accordance with international standards. According to information received by Landinfo, the present-day ability and will of the police to protect Iraqi citizens show clear shortcomings. The police still appear to be severely hampered by the long term effects of the complete dismantling of the former regime's police in 2003. To replace it, a new police force was rapidly built up from scratch and on a large scale. This measure led to significant problems concerning the professionalism and the capacity of the reconstructed police.

The affiliation of the police with local interests appears to have become be strong, and to be developing out of the view of the central authorities. In addition, bad security limits the working conditions of the police in many places.

Finally, the police appears to be overstaffed and with too little or inappropriate training. In smaller communities in particular, local control with the police seems tight and concentrated within strong local families. The central authorities' control appears to be far weaker than intended.

SAMMENDRAG

Rapporten er basert dels på møter med kilder i Amman, Jordan i oktober/november 2009, og dels på åpent tilgjengelige kilder.

I de senere år har politiet samarbeidet med FN og enkeltland for at det skal utvikles i tråd med internasjonale standarder. Etter den informasjonen Landinfo har mottatt, viser pr. i dag politiets evne og vilje til å beskytte borgerne klare mangler. Politiet fremstår som fortsatt å være sterkt hindret av følgene av at det ble fullstendig avviklet i 2003 og deretter gjenoppbygget i stort omfang og rask takt. Dette ha medført store profesjonalitets- og kapasitetsmessige problemer. Tilknytningen til lokale interesser fremstår som sterk, og synes å utvikle seg delvis utenfor sentrale myndigheters innsyn. Dårlig sikkerhet legger begrensninger på politiets arbeidsvilkår mange steder.

Politiet fremstår som overbemannet, og det har fått utilstrekkelig og lite hensiktsmessig opplæring. Særlig på mindre steder virker den lokale kontrollen med politiet sterk og konsentrert rundt sterke lokale familier. Sentrale myndigheters kontroll synes å være langt svakere enn den er ment å være.

INNHold

1. Innledning	5
2. Om forholdene i det sivile politiet.....	5
2.1 Generelt	5
2.2 Politiledelsen	6
2.3 Politiopplæringen	6
2.3.1 Polititjenestemennene.....	7
2.3.2 Politibefal.....	7
2.4 Rekruttering.....	8
2.4.1 Rekruttering av kvinner	8
2.4.2 Rekruttering av politibefal.....	8
2.4.3 Lokal rekruttering	9
3. Etterforskning	9
3.1 Politiets oppfølging av anmeldelser	10
3.2 Kapasitet.....	10
3.3 Hvordan etterforskes ulike typer kriminalsaker?.....	11
3.3.1 Drapssaker	11
3.3.2 Trusler fremsatt mot personer.....	11
3.3.3 Kidnappingssaker.....	12
3.3.4 Terrorhandlinger.....	12
3.3.5 Voldtekt	12
3.4 Prioritering mellom sakstyper	12
3.5 Intern samordning.....	13
4. Politiet og stammesystemet	13
4.1 Komplementære roller	13
4.2 Samvirke mellom politi og stamme	14
5. Publikums holdninger til politiet.....	15
6. Referanser.....	16

1. INNLEDNING

I denne rapporten omtales kun det regulære sivile politiet – Iraqi Police (IP) – og ikke spesialgrenene eller National Police. Årsaken er at det er IP publikum først og fremst møter som det regulære ordenspoliti. National Police er en spesialenhet hvis ansvarsområde dels inneholder antiterroroppgaver, og fungerer mer som en paramilitær styrke. Av avgrensningshensyn har vi funnet det mest relevant å fokusere på IP som den gren av politiet som publikum mest kommer i befatning med.

På tross av forsøk fra norsk side har det ikke lyktes å møte ansvarlige irakiske myndigheter for å legge frem Landinfos spørsmål. Notatet baserer seg derfor på andre relevante kilder, men som ikke har beslutningsmyndighet over irakisk politi, eller ansvar for irakisk politis arbeid. Kildene som er blitt konsultert vurderes likevel som troverdige i lys av deres erfaringer fra oppdrag i Irak for irakiske myndigheter.

2. OM FORHOLDENE I DET SIVILE POLITIET

Etter omleggingen av det irakiske politiet fra 2003 ble det lagt vekt på at alle som ble tatt inn i politiet skulle være uten tidligere tilknytning til det forhenværende regimets statsbærende Ba’th-parti. Mye befal kom likevel etter hvert over fra hæren. Samtidig arbeider politiet i et ekstremt vanskelig sikkerhetsmiljø svært mange steder.

Resultatet er at politistyrken preges av alvorlige mangler. Det har skjedd en for rask og for stor rekruttering, det rekrutteres ukvalifisert personell, det er vanskelig å bygge opp en fungerende infrastruktur, og overordnede myndigheter har dårlig oversikt over hvem som er rekruttert.

2.1 GENERELT

UNDP har opplyst i møte med Landinfo at deres engasjement i forhold til irakisk politi og rettsvesen omfatter prosjekter om politiets arbeid og organisasjon, prosjekter om rettssikkerhet (*rule of law*) og om gjenoppbygging etter konflikt (*post conflict recovery*). UNDPs forvaltningspolitiske enhet (Governance Unit) bistår med opplæring og workshops for dommere. I Basra har UNDP en slik aktivitet ved Basra Føderale Domstol, samt et prosjekt om politiovergrep og klageordninger. UNDP har ellers gjort en generell evaluering av politiet i Basra.

UNDP trodde ikke at det er noen store forskjeller mellom provinsene med hensyn til politiets kvalitet. Politiets egen rolleforståelse er lite relevant hvis meningen er å opptre som en tjenesteyter og beskytter for befolkningen. Hele politiets arbeid og organisasjon er blitt tilpasset hensynet til statens sikkerhet, på bekostning av hensynet til borgernes sikkerhet.

Som eksempler på nåværende svakheter nevnte UNDP at politiet har generelt lav lovkunnskap. Lovtekster finnes vanligvis ikke tilgjengelige på politistasjonene. Hele politiorganisasjonen er for stor. Bemanningen er også for stor. Den er blitt slik for å holde potensielle rekrutter til terrorisme og motstand vekk fra gata. UNDP mente at

det var nødvendig at både organisasjon og bemanning skaleres ned for at politiet skal kunne bli effektivt.

En britisk internasjonal politifaglig konsulent med flere års erfaring fra trening av irakisk politi har opplyst til Landinfo at samtlige av landets politiarkiver måtte bygges opp på nytt etter invasjonen og plyndringene i 2003.

2.2 POLITILEDELSEN

UNDP har opplyst Landinfo at ledelsen for så vidt er kompetent, men kompetansen den har er ikke tilpasset formålet. Ledelsen består for stor del av tidligere militært befall, og dette har uheldige konsekvenser for hele organisasjonen ved at vanlige politiferdigheter er for dårlig utviklet. UNDP hadde ellers inntrykk av at ulike sekter og grupper er representert i ledelsen, også lokalt, og at dette ikke er gjort bare for syns skyld.

2.3 POLITIOPPLÆRINGEN

Informasjonen som Landinfo har mottatt tyder på at dagens opplæring har mange svakheter. Opplæringen gir til dels uhensiktsmessig kompetanse. Den sentrale kontrollen med opplæringsprogrammene rundt om i landet er svak, noe som gir opphav til mange tilfeldige ulikheter. Gjennomgående virker opplæringen av befalet bedre enn opplæringen av tjenestemennene. Den normerte opplæringstiden ser ikke ut til å bli fulgt konsekvent. Snarere virker det som det vanligste er at tiden kortes inn og at opplæringsperioden blir avbrutt med perioder i regulær tjeneste.

Tjenestemennene blir utdannet ved politiskoler (Police Academy). Høyere og mer spesialisert politiutdanning blir gitt ved politihøyskoler (Police College). Det har imidlertid ikke lyktes å få klarhet i om politihøyskoler kun utdanner befall, eller om noen av elevene der utdannes til tjenestemenn og -kvinner med spesialoppgaver. Det er heller ikke klart hvorvidt politihøyskoler bare gjennomfører befalskurs for dem som tidligere har tatt politiskole, eller om full politiutdanning frem til befall kan gis ved politihøyskoler.

Ifølge informasjon tidligere innhentet av Landinfo (2008a, s. 12-13) var det pr. juli 2008 17 treningssentre i drift over hele landet, og 12 under planlegging. Kildenes uttalelser i det følgende tyder på at organiseringen er mindre systematisk enn det disse tallene kan tyde på.

En britisk politifaglig konsulent opplyser at politihøyskoler vanligvis opprettes innenfor politiskoler, og forestår videreutdanningen av de som skal bli befall. Ordningen er gjort fordi det er enorm forskjell i elevenes grunnkunnskaper. Mens noen er analfabeter, har andre elever på samme kull høyere utdanning. De med høyere utdanning er aktuelle for videreutdanning til befall. Det finnes et ukjent antall politihøyskoler rundt om i landet. Flere av disse er opprettet av lokale politimyndigheter, med eller uten Innenriksministeriets viten eller godkjenning. Andre er blitt opprettet av vestlige private firmaer og etter hvert blitt overtatt av lokale politimyndigheter, uten at det er klart hvordan Innenriksministeriets har stilt seg til dette.

Ifølge UNDP kan politiet ha innbyrdes avvikende og inkonsistente opplegg for opplæringen. Dagens treningsprogrammer blir gjennomført, men de er gjennomgående overfladiske. Det er dessuten store forsinkelser i gjennomføringen.

Opprinnelig ble utdanningsopplegget koordinert via de utenlandske koalisjonsstyrkene, noe som sikret det en viss uniformitet. Nå er dette opplegget blitt overført til irakiske myndigheter, og det har hatt til følge at det har begynt å sprike i flere retninger.

Politijobbene er svært attraktive, og arbeidsløsheten i landet er høy. Konkurransen om jobb i politiet er derfor veldig hard. Kilden hadde selv observert en lang kø av søkere utenfor rekrutteringskontoret. Da det begynte å gå et rykte i køen om at politiet ikke ville ta inn personer som hadde tatoveringer, hadde flere som sto i køen der og da begynt å svi av tatoveringene sine. Til slutt lukket det stekt kjøtt bakerst i køen.

Den britiske politifaglige konsulenten Landinfo har møtt sa at alle i utgangspunktet får samme opplæring. Det blir gitt opplæring over hele landet. Også denne kilden mente at treningen er altfor sterkt preget av militær trening. Undervisningstiden blir dårlig utnyttet. Rekruttene fyller altfor mye av treningstiden med å marsjere, i stedet for å øve på relevante politioppgaver. Opplæringen utformes lokalt og treningen kan derfor variere fra sted til sted og mellom ulike provinser. På grunn av det militære fokuset opptrer politiet etter endt trening i realiteten mer som lokale sikkerhetsstyrker enn som profesjonelle politifolk.

2.3.1 Polititjenestemennene

Ifølge UNDP er politiskolene ansvarlig for grunnutdanningen. UNDP var ikke sikker på lengden og innholdet av grunnutdanningen. Ifølge informasjon tidligere innhentet av Landinfo (2008a), var den pr. desember 2008 på 8 uker. Dette samsvarer med informasjon gitt Landinfo av en jordansk politioffiser som var tilknyttet ledelsen av det jordanske opplæringsprogrammet for irakisk politi i 2003-2005. Han sa at denne treningen hadde vart i åtte uker pr. kull. Siktemålet var å gi kadettene grunnleggende politiferdigheter. Programmet ble avsluttet i 2005, og har senere ikke vært fulgt opp av jordanske myndigheter. Totalt 53 000 irakiske kadetter hadde vært gjennom programmet. Kadettene hadde vært rekruttert fra alle deler av landet og representerte alle de viktigste etniske, språklige og religiøse gruppene i landet, inklusive yezider.¹ Deres øvrige bakgrunn varierte fra erfaring fra politi og militære under det forrige regimet, til sivilister uten noen relevant bakgrunn.

UNDP opplyste at under dagens treningsprogram ved politiskolen i Basra går rekruttene etter endt grunntrening videre til ytterligere trening på ulike nivåer. Mange får imidlertid utdanningen avbrutt fordi de på kort varsel blir plassert ut i tjeneste uten fullført trening. Andre trenes i for eksempel tre uker og kan utplasseres i en periode, men kan deretter fortsette opplæringen senere.

En britisk politifaglig konsulent opplyser at mange tjenestemenn blir lært opp lokalt ved politistasjonene, utenfor de organiserte utdanningsinstitusjonene.

2.3.2 Politibefal

En britisk politifaglig konsulent opplyste at befalet får opplæring ved politihøyskolene, blant annet politihøyskolen i Bagdad.

¹ En liten religiøs minoritet i det nordlige Irak. Se Landinfo 2008b for mer informasjon.

UNDP sa at den videregående utdanningen blir gitt ved politihøyskolene. Dagens treningsprogram ved politihøyskolen i Basra tilbyr avansert opplæring i moderne politiledelse. Skolen uteksaminerer ferdige politibefal. Disse går ut med en akademisk grad.

Ved politihøyskolen i Bagdad er utdanningen på mellom tre og åtte måneder. I de fleste tilfellene er den på tre måneder. Pr. i dag er utdanningen vesentlig bedre organisert og kontrollert enn tidligere. Etter en avgangseksamen bestående av praktiske og skriftlige prøver, gjennomfører uteksaminert befalet en avslutningsparade.

Den britiske politifaglige konsulenten sa at befalet rekrutteres via Innenriksministeriet og utdannes ved politihøyskolen i Bagdad. Opplæringen av befalet er mye bedre enn opplæringen av tjenestemennene. Han fortalte også at det er politihøyskolene i Bagdad og Basra som utdanner flest befalet. Disse to høyskolene ble i sin tid opprettet av Koalisjonsstyrkene, men ble senere overtatt av irakiske myndigheter.

2.4 REKRUTTERING

Den britiske politifaglige konsulenten mente at det er store etterslep i treningsopplegget. Selv store politiavdelinger kan være oppsatt med kun utrente tjenestemenn, som i tillegg ofte er analfabeter. Slike forhold blir gjerne mer vanlige jo lenger bort fra Bagdad man kommer.

Ifølge UNDP er det en særegenhet ved Irak at politistyrken er for stor. Det foregikk en ukontrollert masserekruttering av tjenestemenn frem til 2008, uten effektive utvalgsmekanismer. Det er blitt rekruttert for mange og for lenge, og flertallet av de som nå tjenestegjør har for liten eller ingen opplæring. Etter at masserekrutteringen ble stoppet har rekrutteringen avtatt. Det er likevel fortsatt altfor mange politifolk i tjeneste.

2.4.1 Rekruttering av kvinner

Ifølge UNDP blir det også rekruttert kvinner. Innenriksministeriet hadde opplyst til UNDP at 250 kvinner er uteksaminert fra politiskoler, og at 56 er kommet i tjeneste på landsbasis. American Forces Press Service rapporterte i januar 2009 at nesten 500 kvinner ble uteksaminert ved politihøyskolen i Bagdad på det tidspunktet (AFPS 2009).

Særlig i KRG-provinsene er det stor interesse blant kvinner for å få jobb i politiet. Politisjefene nøler imidlertid med å ansette kvinner, og mener jobben er for farlig for dem. Politisjefene er blitt rådet av UNDP til å trene opp kvinner nå, men å vente med å sette dem i tjeneste til senere når sikkerheten er blitt bedre.

2.4.2 Rekruttering av politibefal

Den britiske politifaglige konsulenten fortalte at befalet ofte er tidligere militært personell, noe UNDP også bekreftet. Blant annet er politisjefen i Basra hentet fra hæren. En grunn til dette er at politiets arbeid i dag er sikkerhetsorientert i mye større grad enn det er politiorientert. Et resultat er at politiet har bra kompetanse til å løse sikkerhetsrelaterte oppgaver, men de har samtidig ikke noen ordentlig erfaring fra politifaglig arbeid. Dette er et gjennomgående problem i hele politisektoren.

2.4.3 Lokal rekruttering

Den britiske politifaglige konsulenten opplyste at personell utenom befal rekrutteres lokalt. Rekrutteringen lokalt reflekterer neppe befolkningssammensetningen lokalt, men snarere den gruppen som har de dominerende posisjoner på stedet. Rekrutteringen skjer i sterkere grad på grunnlag av personlig tillit og nettverk enn på grunnlag av formelle krav. Opptak ut fra formelle krav, i den grad det skjer, gjøres svært enkelt, som oftest bare på grunnlag av en helseattest. Det er liten grunn til å tro at forholdene har endret seg noe særlig etter 2006-07. En må huske på at irakerne nå har overtatt ansvaret, hvilket trolig ikke gjør saken bedre, sa konsulenten.

Han var ikke sikker på hvem som ble rekruttert på steder med blandet arabisk og kurdisk befolkning, som for eksempel byene Kirkuk og Mosul. Han mente likevel å ha sett en viss favorisering av den ene eller den andre gruppen, alt etter hvem som sto for rekrutteringen. Likevel vil det viktigste for politisjefen være å sikre seg en styrke han kan stole på, slik at hans egen personlige sikkerhet ikke blir truet av hans egne mannskaper. Han vil søke å unngå å få medarbeidere som kan tenkes å ville skyte ham på kontoret.

Hele familier kan være knyttet til det lokale politiet, og disse kan igjen ha knyttet til seg andre familier eller grupper slik at det dannes kartell-liknende maktstrukturer innenfor politiet. Dette anses svært ofte å være en nødvendig fremgangsmåte for politiet til å trygge sin egen sikkerhet – man ansetter ikke noen som skyter en i ryggen. Siden det er rift om politijobbene, blir det i mange tilfeller nødvendig med en bestikkelse på tilsvarende ca. USD 500 for å få muligheten. Det er nå ansatt ca. 140 000 tjenestemenn (ikke befal) totalt i politiet.

Freelance-journalisten David Axe (2007) gir i en TV-reportasje på den amerikanske TV-kanalen C-Span et inntrykk av utfordringene som britisk politi sto overfor i deres opplæring av politiet i Basra. Reportasjen peker blant annet på overbemanning som følge av at lokale politiledere hyrer inn store antall politifolk for å styrke sin egen væpnede kapasitet i forbindelse med lokale maktkamper innenfor byen, og på problemer knyttet til analfabetisme blant en god del av rekruttene.

UNDP syntes ikke det ser ut til at personer som hører til minoritetsgrupper blir holdt utenfor. Det er blitt rekruttert politifolk fra forskjellige etniske og religiøse grupper.

3. ETTERFORSKNING

Landinfo har et entydig inntrykk av at politiets etterforskningsmetoder har store svakheter, og at forutsetningene for at politiet skal kunne utføre en forsvarlig etterforskning i svært mange tilfeller er utilstrekkelige. Politiets kapasitet er for liten i forhold til arbeidsbelastningen – ikke fordi det er for få politifolk, men fordi de ikke har tilstrekkelig opplæring eller relevant erfaring og er dårlig organisert. Politiets egen infrastruktur er generelt dårlig utviklet og svekkes av dårlige samarbeidsforhold internt. Mannskapenes kunnskapsnivå er lavt, blant annet på sentrale områder som åstedsgranskning og rettsmedisin. Mye av etterforskningen blir mer eller mindre overlatt til tilfældighetene og følger ikke noen klare prioriteringer.

3.1 POLITIETS OPPFØLGING AV ANMELDELSER

UNHCR opplyser at politiets motivasjon for å følge opp anmeldelser er generelt lav, blant annet fordi lønnen er dårlig. Dessuten har politiet for liten opplæring i vanlig politiarbeid, og mangler derfor nødvendig kunnskap til å følge opp en anmeldelse. Politiets generelle rolleforståelse er også feil balansert. Politiet ser seg i altfor stor grad som ordensmakt, og i tilsvarende mindre grad som en tjenesteyter overfor publikum. Slike forhold til sammen ser for Landinfo ut til å motvirke en forsvarlig oppfølging av anmeldte forhold.

3.2 KAPASITET

UNDP mente at politiets etterforskningskapasitet er svært dårlig. Mange politistasjoner mangler papir til å skrive ned anmeldelser/rapportere på. Bevisførsel baserer seg stort sett på vitneutsagn. Det er utarbeidet standardprosedyrer, men de blir ikke fulgt systematisk. Gjennom tiltak for å styrke evnen til teknisk åstedsgranskning er det blitt tatt initiativ for å utvikle evnen til å samle inn og håndtere tekniske bevis. En egen bygning med mye fint utstyr er blitt innrettet til formålet, men resultatene har likevel så langt vært veldig overflatiske. Fysiske arkiver og fungerende arkiveringssystemer er ennå ikke på plass. Pr. i dag har man bare så smått begynt, men det er en veldig lang vei frem.

Også den britiske politifaglige konsulenten mente at politiet har svært begrenset kapasitet og for mangelfull opplæring til effektivt å etterforske anmeldte saker.

Politiets arbeidsbyrde er altfor stor til at sakene kan etterforskes forsvarlig. Konsulenten hadde selv besøkt hovedpolitistasjonen i Bagdad og funnet ti skap med saksarkiver og ca. 900 enkeltsaker på et kontor som var betjent av tre personer. Rundt på politistasjonene er arkivsystemene bare rudimentære. Det meste av informasjonen finnes bare i hodet på den ansvarlige personen.

Det er bare befalet som har opplæring som er relevant for etterforskning. Noen standardisert opplæring finnes ikke, og dermed heller ikke noe felles system for hele landet. Det er ulike land som har trent politiet i de ulike provinsene. Som en konsekvens har det utviklet seg ulike etterforskningsmetoder mellom de enkelte provinsene. Land som Danmark, Japan, Tsjekkia, Storbritannia og USA har hatt ansvaret i hver sine deler av landet.

Kvaliteten på etterforskningen er svært variabel, og ikke i nærheten av den en finner i europeiske land. Det er vanskelig å peke på noen bestemte steder eller områder i landet der politiet over tid fremstår med en stabil kvalitet, men generelt kan en muligens si at standarden er noe bedre i Bagdad. Ute i provinsene er kvaliteten jevnt over miserabel.

Etterforskningen blir i mange saker utsatt for påvirkning fra blant annet politiske aktører, stammeledere og folk med religiøse posisjoner.

På tross av svakheter som disse, er det mange sentrale politiledere som er sterkt motivert til å øke kapasiteten og heve kvaliteten.

3.3 HVORDAN ETTERFORSKES ULIKE TYPER KRIMINALSAKER?

3.3.1 Drapssaker

Den britiske politifaglige konsulenten er selv utdannet innen åstedsgransking i drapssaker. Han fortalte at slik etterforskning i Irak normalt vil omfatte en generell vurdering av omstendighetene rundt drapet, samtale med eventuelle vitner, og frakt av offeret til likhuset. Det blir fylt ut et skjema og tatt noen bilder av åstedet. Deretter blir det skrevet en rapport på et par sider, og eventuelle tekniske bevis blir lagt i en plastpose og heftet fast med rapporten. Deretter blir rapporten og bevisene lagt frem for en etterforskningsdommer, som leser rapporten og ser på bevismaterialet. Dommeren vil deretter enten be om ytterligere bevismateriale, foreta ytterligere etterforskning selv, eller beslutte om det skal reises tiltale.

Etterforskningen er helt avhengig av hjelp fra lokalmiljøet. Hvis ikke lokalmiljøet kjenner offeret, eller politiet ikke selv kan identifisere det, vil offeret i praksis ikke kunne identifiseres.

Politirapporten er som regel håndskrevet. Politistasjonene har vanligvis ikke dataanlegg, og har sjelden strøm mer enn et par timer om dagen. Driftsbudsjettene er normalt så lave at det ofte oppstår mangel på enkle rekvisitter som pinner, papir og bensin til politibilene.

Den dreptes familie ønsker vanligvis å få avdøde overført snarest mulig, slik at han eller hun kan vaskes og gravlegges innen 24 timer, slik muslimsk skikk foreskriver. Det gjør det vanskelig å få tid til å utføre forsvarlige åstedsundersøkelser. En rapport blir hastig skrevet, og den videre prosessen avhenger så av hva offerets familie ønsker å gjøre med avdøde før begravelsen finner sted. Dette gir veldig liten tid til å etterforske saken tilstrekkelig til at det kan samles bevis som egner seg til å legges frem i en rettssak. Likhuset blir derfor en sentral kilde for politirapporten. Likhusene ligger under Helsedepartementet. Politirapportene blir av grunner som disse generelt upålitelige.

UNDP ga eksempler på hvordan de hadde observert at drapsetterforskning blir gjennomført. Etterforskerne hadde i noen tilfeller tatt med seg bevismateriale hjem og oppbevart det der. Det fantes ingen innretninger på politistasjonen der materialet kunne oppbevares trygt, slik som for eksempel en safe. UNDP anslo på møtet med Landinfo at forbrytelser blir anmeldt av publikum i et antatt omfang av ca. 25 %. Mange anmeldelser blir ikke registrert skriftlig fordi politistasjonen mangler penn og papir.

3.3.2 Trusler fremsatt mot personer

UNDP mente at hvorvidt anmeldte trusler vil bli fulgt opp, kommer an på politiets holdninger i saken, på hva politiet ellers har å gjøre, og på andre tilfeldige forhold. For den fornærmede er det derfor i mange tilfeller sikrere å henvende seg til noen man stoler på. I praksis vil det være ens stammeleder.

UNHCR sa at publikum vanligvis først kontakter sin stammeleder, og deretter anmelder saken til politiet, hvis man synes man kan stole på dem. Eventuelt henvender man seg direkte til det lokale stammebaserte borgervernet for å be om

beskyttelse, hvis slikt finnes på stedet. Slikt borgervern er vanligvis nært knyttet til vedkommende stammeleder.

3.3.3 Kidnappingssaker

Ifølge den britiske politifaglige konsulenten er kidnappinger svært vanlige. I kidnappingssaker var det i 2006-2007 verken vanlig å avhøre vitner eller å prøve å finne offeret. Trolig er situasjonen den samme i dag. Derfor betaler offerets pårørende vanligvis de løsepengene som blir krevd av dem. Deretter må de bare håpe at de får offeret tilbake i live, eller at offeret ikke blir solgt videre til andre utpressere som fremmer ytterligere krav om løsepenge.

Å finne et kidnappingsoffer i en storby som Bagdad er i realiteten som å lete etter en nål i en høystakk. I de tilfeller der politiet faktisk finner offeret, er den vanligste måten å befri det på å storme stedet der vedkommende holdes, og så prøve å skyte fri offeret. Fremgangsmåten innebærer stor risiko for å skyte offeret, og ikke bare kidnapperne.

3.3.4 Terrorhandlinger

Antiterror ligger under en annen gren av politiet, National Police, og faller således utenfor denne rapportens fokus. For den interesse det måtte ha, skal det likevel nevnes at den britiske politifaglige konsulenten nevnte at politimessig antiterrorarbeid i sin natur er etterretningsbasert. Imidlertid har det irakiske politiet generelt ikke noen god etterretning, erfaring eller utstyr til å etterforske slike saker. Det mangler også datasystemer som kan håndtere store datamengder. Dessuten er samarbeidet mellom de relevante delene av politiet utilstrekkelig utviklet. Politiets etterretning fungerer bare bra på lokalt plan, der alle kjenner alle.

Politiets antiterrorarbeid blir av slike grunner reaktivt i stedet for forebyggende. Måten politiet håndterer de umiddelbare følgene av en terroraksjon er imidlertid brukbart god, ifølge konsulenten.

3.3.5 Voldtekt

Den britiske politifaglige konsulenten opplyste at voldtekt generelt ikke blir betraktet som noen forbrytelse, og følgelig ikke blir gjenstand for etterforskning overhodet.

3.4 PRIORITERING MELLOM SAKSTYPER

Den britiske politifaglige konsulenten sa at etter hans erfaring ble ikke terrorhandlinger prioritert. Offisielt er det stilt opp noen prioriteringer, men i realiteten er disse fraværende. Med den permanente overbelastningen som politiet arbeider under, har de altfor mange saker til i praksis å kunne sette noen prioriteringer og å følge noen bestemte strategier. I denne situasjonen kan politiet heller ikke handle proaktivt. I stedet tvinges politiet til å reagere på utførte kriminelle handlinger som de ikke er i stand til å forhindre.

Den eneste prioritering som virkelig blir satt, er å gjøre hva man kan for å holde seg selv i live, dernest gjør en det en kan for å holde publikum i live. Volumkriminalitet (hverdagskriminalitet i stort omfang, slik som blant annet tyverier) etterforskes bare på tilfeldig basis.

3.5 INTERN SAMORDNING

Den britiske politifaglige konsulenten beskrev politiets interne samordning som generelt svært dårlig. Det finner sted mange interne maktkamper (“byråkratiske feider”). Seksjoner og avdelinger snakker ikke med hverandre, og det finnes ingen fungerende politietterretning. Politiet har ikke oversikt over kriminalitetsbildet på tjenestestedet. Det finner ikke sted noen rasjonelt begrunnet arbeidsdeling. I stedet handler den enkeltes innsats veldig mye om å innkassere personlig ære, og å unngå å vekke mistanker mot seg. Koordineringen mellom politiet og hæren fungerer derimot bra enkelte steder, som i Bagdad og Basra.

4. POLITIET OG STAMMESYSTEMET

Landinfo har fått inntrykk av at politiet og stammesystemet kompletterer hverandre, særlig på mindre steder, slik at de to elementene til sammen utgjør den lokale ordensmakten. Det synes også som om stammene kan være i stand til å blokkere politiets, og for den saks skyld domstolenes, arbeid, hvis det oppstår en konflikt mellom stammene på den ene siden og myndighetene eller domstolene på den andre i enkeltsaker.

UNDP sa at i mangel av et effektivt lokalt politi, er det stammeleder som svært ofte “er” politiet i mange tilfeller lokalt. Folk tenker ikke “hva kan stammeleder gjøre for meg som politiet ikke kan?” I stedet betrakter man stammeleder som den autoritetsinstans som har de beste forutsetningene for å kunne hjelpe og gi beskyttelse i nærmiljøet. Imidlertid går folk gjerne til politiet hvis stammeleder ikke er på plass, eller saken ikke finner noen løsning via stammesystemet.

UNHCRs representasjon i Amman viste til at dagens regjering har gitt stammelederne en betydelig rolle. Slik situasjonen har utviklet seg etter det gamle regimets fall, er den beste kilde til beskyttelse pr. i dag enten å oppholde seg i et trygt område, eller søke beskyttelse via stammen eller lokale borgervern kalt *sahwa* (på engelsk kalt Sons of Iraq eller Awakening Councils). Disse ledes og bemannes av stammen.

4.1 KOMPLEMENTÆRE ROLLER

Det er tidligere nevnt at politiet særlig på mindre steder består av medlemmer av de mest sentrale klanene. UNDP ga et par eksempler på hvordan systemet virker, særlig på mindre steder. I ett tilfelle hadde stammens posisjon blitt synliggjort for dem i forbindelse med et besøk UNDP hadde avlagt på en politistasjon. Der hadde UNDP blitt mottatt ikke av politiet, men av en delegasjon stammeledere. Som et mer generelt eksempel nevnte UNDP at når politiet kommer til en landsby hvor det er blitt begått et lovbrudd, går de ikke til arrestasjon uten å be om stammeleders samtykke først. De stiller heller ikke spørsmål i forbindelse med etterforskningen uten stammeleders samtykke.

UNDP mente at mer kompliserte saker bare blir løst innenfor stammesystemet. Politiet står fjernere fra folks hverdag enn stammen, og stammesystemet er dertil bedre organisert enn politiet. Stammesystemet er en uformell organisasjon, og det er

en generell erfaring at i stammebaserte samfunn fungerer de tradisjonsbaserte, uformelle organisasjonene bedre enn de som er organisert av myndighetene. Stammerådene baserer seg på betrodde, erfarne og respekterte personer. Innenfor stammesystemet kan individet pålegges sanksjoner ubetinget og umiddelbart. Politiet og stammene utøver slik sett komplementære, og ikke konkurrerende systemer.

Røde Kors' internasjonale komité (ICRC) opplyste i møte med Landinfo at stammens autoritet overfor politiet bør betraktes som rådgivende, og ikke som utøvende.

Den britiske politifaglige konsulenten hadde erfaring for at stammelederne håndterer småkriminaliteten lokalt uten at politiet nødvendigvis blir trukket inn overhodet. I de sydlige provinsene er det stammelederne som har den mest omfattende lokale styringen. Stammelederen kontrollerer ofte alle lokale myndighetspersoner, fra religiøse ledere til politisjefen. I slike lokalmiljøer er stammeinnflytelsen sterk. Folk stoler bare på dem de kjenner.

4.2 SAMVIRKE MELLOM POLITI OG STAMME

Den britiske politifaglige konsulenten forklarte at politiets og stammens respektive domener integreres med hverandre ved at den lokale politisjefen vil rekruttere blant dem han kjenner og stoler på. Dette er vanligvis folk innen hans egen stamme, og gjerne nærmeste familiekrets.

UNDP sa at irakere flest føler seg mer fremmede overfor en politistasjon enn overfor sin stammeleder. Grunnen til at de gjerne først tar sin sak til stammelederen er trolig at dette er det de fleste er vant til fra før. Årsaken er ikke nødvendigvis at de ikke stoler på politiet.

Etter at stammens tradisjonsbaserte rettssystemer økte sin utbredelse fra 1990-tallet av, er det nå igjen kommet i endring, men uten nødvendigvis å være på retur. Som rettssystem er stammesystemet billig å drifte. Det nye er at nye tilhørighetsstrukturer er under utvikling mellom stammene og det politiske systemet.

Stammelederne er etter hvert blitt mer inkludert i den politiske prosessen i landet. Som eksempel nevnte UNHCR en Friends of the Minister of the Interior-komité som hadde blitt etablert i flere småbyer hovedsakelig befolket av stammer som er lojale til innenriksministeren. Disse komiteene består av lokale stammeledere.

UNDP sa at stammesystemet ikke er en konkurrent, men et parallelt system til politiet. Politiets saksfremstilling blir gjerne oppfattet som rådgivende, mens stammesystemet selv implementerer de sanksjoner som følger av politiets fremstilling.

Politiarbeid i lokalmiljøet i stammesamfunn blir ifølge ICRC gjort lettere ved å benytte seg av stammens kjennskap til lokalmiljøet, og deres vilje til å samvirke med politiet. Én omkostning med slikt samvirke er likevel at det vanskeliggjør autoritetsforholdene, for eksempel hvis stammen velger å beskytte individet mot politiet. Likevel er det viktigst for politisjefen å sikre seg en styrke han kan stole på, og sikre seg nære medarbeidere som han er trygg på at for eksempel ikke vil skyte ham på kontoret. Vanligvis tilhører sjefene for de forskjellige politiavdelingene samme familie/stamme, eller familier som er lojale mot hverandre.

5. PUBLIKUMS HOLDNINGER TIL POLITIET

Synspunktene Landinfo har innhentet tyder på at publikum ikke venter seg særlig mye av politiet. Likevel henvender folk seg dit, hvis de tror det vil hjelpe dem til å få styrket sin sak.

Den britiske politifaglige konsulenten mente at publikums tillit til politiet er generelt lav. Det er vanlig å betrakte politiet som en trussel, og politifolk som voldelige og korrupte. Politiet blir i noen, men langt fra tilstrekkelig grad, stilt til ansvar for sine handlinger. Hvis man ringer politiet kommer de som regel, men følger ikke opp i ettertid.

Kriminal saker som blir anmeldt blir generelt dårlig etterforsket. Publikum blir derfor i realiteten overlatt til å sikre seg selv. Innbyggerne i byene utplasserer ofte eget vakthold i gaten der de bor. Et vanlig syn er bevæpnede sivilister, for eksempel tilhørende *sahwa*-borgervern, langs gaten og i hver ende av den. Disse vaktene vil ikke slippe noen inn i gaten som de ikke kjenner. Stammelederne har stor betydning for sikkerheten i en del områder, særlig på steder utenom byene. I slike stammeområder kan de lokale stammene ha suveren kontroll med sikkerheten. Til og med rett utenfor Bagdad kan man finne slike stammekontrollerte steder.

Dagens sikkerhetssituasjon gir politiet så dårlige arbeidsvilkår at en oppfølging av klager på rundt 20 % må betraktes som tilfredsstillende.

Også UNDP mente det var en generell mangel på tillit mellom publikum og politi. Politiet blir sett på som voldelig og korrupt. Men også andre forhold virker inn på publikums bruk av politiet. Ikke minst er politiets egen infrastruktur lite tilgjengelig og lite brukervennlig. Nyere politistasjoner minner om små fort, noe som reduserer tilgjengeligheten ytterligere. Hvorvidt man går til politianmeldelse av en sak, kommer an på flere forhold. Hvem du selv er og hvem som er representert i det lokale politiet (sekt, gruppe, etc.) er viktig. Dette er noe man alltid tenker gjennom før man eventuelt går til anmeldelse. I tillegg vurderer en naturligvis hva sikkerhetssituasjonen på stedet betyr for å kunne ta seg trygt frem til politistasjonen. Kvinner anmelder generelt færre forhold enn menn.

6. REFERANSER

Skriftlige kilder

- AFPS, dvs. American Forces Press Service (2009, 28. januar). *Largest class of women graduates from Baghdad Police College*. American Forces Press Service. Tilgjengelig fra <http://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/iraq/2009/01/iraq-090128-afps03.htm> [lastet ned 14. januar 2010]
- Landinfo (2008a, 9. desember). *Irakisk politi*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/761/1/761_1.pdf [lastet ned 6. januar 2010]
- Landinfo (2008b, 22. mai). *Yezider – en kurdisk minoritet*. Oslo: Landinfo.

Muntlige kilder

- Britisk internasjonal konsulent med flere års erfaring fra trening av irakisk politi. Møter i Amman 28. oktober og 4. november 2009, telefonsamtale 7. januar 2010.
- ICRC, dvs. International Committee of the Red Cross. Møte i Amman 28. oktober 2009.
- Jordansk politioffiser som var tilknyttet ledelsen av det jordanske opplæringsprogrammet for irakisk politi (JIPTC) i 2003-2005. Møte i Amman 27. oktober 2009.
- UNDP. Møte i Amman 2. november 2009.
- UNHCR. Møte i Amman 28. oktober 2009.

Audiovisuelle kilder

- Axe, David (2007, 24. mars). *Basrah police reform*. *C-span TV*. Tilgjengelig fra http://www.youtube.com/watch?v=TK228Vsjw8Q&feature=player_embedded# [lastet ned 14. januar 2010]